

*Stefan Kuks (voorzitter Stuurgroep
Ruimtelijke Adaptatie) aan het woord*

Ruimtelijke adaptatie tussen de oren

De Roombeek in Enschede:
water dient vele doelen.

Er is werk aan de winkel om Nederland klimaatbestendig te maken. Ruimtelijke adaptatie is daarbij een van de topprioriteiten. Hoe zorg je ervoor dat dit ingebed raakt in de gangbare ruimtelijke processen? Stefan Kuks, voorzitter van de Stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie, vertelt erover.

Stefan Kuks is een echte 'waterman': watergraaf van Waterschap Vechtstromen (820.000 ingezetenen, 23 gemeenten, drie provincies), tot vorig jaar bestuurslid van de Unie van Waterschappen. Sinds eind 2016 is hij voorzitter van de Stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie.

De stuurgroep is ingesteld omdat ruimtelijke adaptatie, naast dijkversterking en de zoetwatervoorziening, als topprioriteit wordt gezien binnen het overkoepelende Deltaprogramma. Kuks werkt onder meer aan een 'deltaplan' om structuur en versnelling aan te brengen in dit belangrijke thema.

INTEGRALE BLIK

Hoewel Kuks met beide voeten in het water staat, benadrukt hij

dat de opgave breed moet worden benaderd. 'Dit deltaplan gaat niet meer over water alleen; ruimtelijke inrichting om de effecten van een veranderend klimaat op te kunnen vangen is de centrale invalshoek. Een integrale blik en actief zoeken naar mogelijkheden om ruimtelijke adaptatie mee te koppelen met andere ontwikkelingen is noodzakelijk om vaart te maken.' Kuks noemt enkele voorbeelden uit zijn eigen organisatie van deze

integrale praktijk van ruimtelijke adaptatie. ‘Met het programma KlimaatActieve Stad (KAS) zetten waterschap en gemeenten in op leefbare steden waarin goed met water en klimaat wordt omgegaan. Zo hebben we in de Enschedese wijk Roombeek een oude beek boven de grond gebracht. Daarmee kan regenwater worden opgevangen en afgevoerd, brengt het verkoeling in de zomer en wordt het grondwaterpeil gereguleerd. Dat peil is door het vertrek van textiel fabrieken ontregeld geraakt. Daarnaast draagt de Roombeek door zijn inpassing in het ontwerp bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de wijk. In de Enschedese wijk Pathmos wordt een nieuwe stadsbeek gerealiseerd en op diverse plekken in Hengelo herstellen we bestaande beken in stedelijk gebied. Net als de Roombeek dienen ook deze beken een scala aan doelstellingen: van goed waterbeheer, ruimtelijke kwaliteit, gezondheid, natuurwaarden tot sociale cohesie. Bovendien worden ze samen met andere ingrepen en ontwikkelingen in het stedelijk gebied gecombineerd.’

KRISTALBAD

Kuks vervolgt: ‘In het gebied tussen Hengelo en Enschede hebben we het 40 hectare grote Kristalbad gerealiseerd. Deze waterberging combineert meerdere functies. Primair heeft het de functie van een waterbuffer om Hengelo, dat 30 meter lager ligt dan Enschede, te behoeden voor wateroverlast. Daarnaast fungeert het als ecologische verbinding, uitloopgebied en watermachine. Die laatste functie betreft de waterkwaliteit. Het Kristalbad is zo ingericht dat natuurlijke processen het water uit de stad Enschede

een kwaliteitsimpuls kunnen geven.’ Het is deze manier van denken en werken die Kuks de afgelopen jaren heeft zien ontwikkelen in het Programma Ruimtelijke Adaptatie. Inmiddels heeft dit geleid tot een indrukwekkende lijst van voorbeelden en initiatieven, die via het programma eenvoudig toegankelijk zijn voor iedereen. Maar hoe kan bijvoorbeeld een gemeente die voor een concrete wateroverlastopgave staat, kiezen uit deze baaierd? Kuks: ‘Belangrijk is het werken vanuit een knelpuntenanalyse, ofwel: waar is het echt nodig om aan de slag te gaan? Met een stress-test is dit in beeld te brengen. De lokale context is vervolgens bepalend voor de oplossing die het beste past. Vanuit het programma kunnen we geen concreet advies geven, maar wel voorbeelden en gereedschappen aandragen om de betreffende gemeente zelf een oplossing te laten vinden die aansluit bij de lokale context. Gemeenten weten namelijk zelf precies wat er lokaal speelt en welke aanpak daarbij past. Vaak komt er in wisselwerking met andere lokale partijen een ideeënrijkdom los die menigeen verrast.’

Dat vliegwielt van enthousiasme is fraai, maar Kuks ziet er ook een gevaar in. ‘De vele goede voorbeelden wekken de indruk dat alles voor elkaar is. Dat is helaas niet zo. Ons programma is landsdekkend, maar naast de goede voorbeelden zijn er heel veel plekken waar de situatie niet op orde is. Ieder jaar zien we beelden van wateroverlast of problemen ten gevolge van hitte en droogte. Om overal waar dat nodig is door ruimtelijke maatregelen te anticiperen op een veranderend

Stefan Kuks: ‘Iedere ruimtelijke ingreep bergt kansen in zich.’

klimaat, denk ik dat je op termijn - wellicht contrair aan de geest van de Omgevingswet - een stok achter de deur moet hebben. Willen we in 2050 klimaatbestendig zijn, dan is er echt nog heel veel te doen.’ Dat besef is bij velen aanwezig, maar nog lang niet bij iedereen, signaleert Kuks. ‘Ik merk dat het gevoel van urgentie nog lang niet overal is doorgedrongen. “We hebben ook andere zorgen aan ons hoofd” is het geluid. Bijvoorbeeld rond de decentralisaties in de zorg. Hier ligt nog missiewerk voor ons, om te laten zien dat iedere ruimtelijke ingreep, of het nu gaat om krimp, transformatie of nieuwbouw, kansen in zich bergt. Kansen om Nederland klimaatrobust te maken én om ruimtelijke kwaliteit toe te voegen.’

Websites

www.ruimtelijkeadaptatie.nl
www.vechtstromen.nl